

Viktig kulturarv bevares

TEGNINGER: «Framnes-pensjonistene» i gang med å sortere tegninger i Vestfoldarkivet. F.v. Ole Johs. Brunæs, Finn Andersen og Thor Olav Skudem. **FOTO: DAG I. BØRRESEN**

I 1987 ble hjørnesteinsbedriften A/S Framnæs mekaniske Værksted (FMV) lagt ned. I 1999 mottok Sandefjord-museene verftets drifts- og tegningsarkiver, en omfattende fotosamling og 300 gjenstander fra FMV i gave fra A/S Thor Dahl.

DAG INGEMAR BØRRESEN
redaksjonen@sb.no

Det omfattende og unike arkivet fra FMV er et nærmest komplett bedriftsarkiv som dokumenterer norsk og internasjonal skips- og hvalfangsthistorie, samt bygging av norske boreplattformer og heisekraner.

I tillegg dokumenteres også utviklingen av bygningsmassen på verkstedsområdet i perioden og tekniske installa-

sjoner m.m.

Gjenstandssamlingen dokumenterer flere sider av verftets historie.

Her er alminnelig skipsutstyr som merlspiker, loggpropell, lanterner, signalfag, drivanker og kompass.

Maskinverkstedet er representert med mange måleinstrumenter beregnet for dampdrevne maskiner.

Det er i tillegg bevart diverse skilt fra verkstedområdet, verktøy, kontorutstyr o.l. Gjenstandene er et supplement til materialet som ble samlet inn av Prosjekt Verft i slutten av 1980-årene.

Da ble smia, brannstasjonen og riggerloftet ved FMV dokumentert både gjennom fotografier og innsamling av gjenstander.

Verdenskjent fra Sandefjord

Verkstedet bygde flere skip som er godt kjent både nasjonalt og internasjonalt.

Det mest kjente er kanskje ekspedisjonsskipet «Polaris» som ble solgt av Lars Christensen til den britiske polarforskeren og oppdageren Ernest Shackleton.

Skipet ble omdøpt til «Endurance» og brukt på Shackletons berømte ekspedisjon til Antarktis i 1914. Det er også verd å nevne Magnus Andersens vikingskipskopi «Viking» som ble seilt til verdensutstillingen i Chicago i 1893, selfangeren «Jason» og skoleskipet «Christian Radich».

Arbeidet med arkivet har vært en utfordring. Ordning, katalogisering og tilgjengeliggjøring av store arkiver er tidkrevende og kostbart, og det krever stor plass.

I 2011 fikk Hvalfangstmuseet økonomisk støtte fra Kulturrådet til en grovordning og tilgjengeliggjøring av de eldre delene av driftsarkivet fra FMV.

Ordningsprosjektet ble gjennomført i 2012 som et samarbeid mellom Hvalfangstmuseet og Vestfoldarkivet, som nylig hadde flyttet inn i Vestfold-museenes nybygde lokaler på Hinderveien.

Forretningsarkivet fra perioden 1884-1990 ble katalogisert og er tilgjengelig for publikum hos Vestfoldarkivet. Arkivkatalogen kan man lese på www.arkivportalen.no (ARS-A-1381).

Mer enn 50 000 tegninger

I høst har Hvalfangstmuseet og Vestfoldarkivet i fellesskap påbegynt arbeidet med en gjennomgang av tegningsarkivet fra FMV med begrensede midler.

Det har vært søkt om statlig støtte fra Kulturrådet også til dette arbeidet, men søknadene har så langt ikke gitt uttelling.

Tegningsarkivet kan karakteriseres som unikt i norsk skipsbyggingssammenheng og dokumenterer viktige faser og omstillinger innenfor skipsbyggingen ved FMV over en 100 års periode.

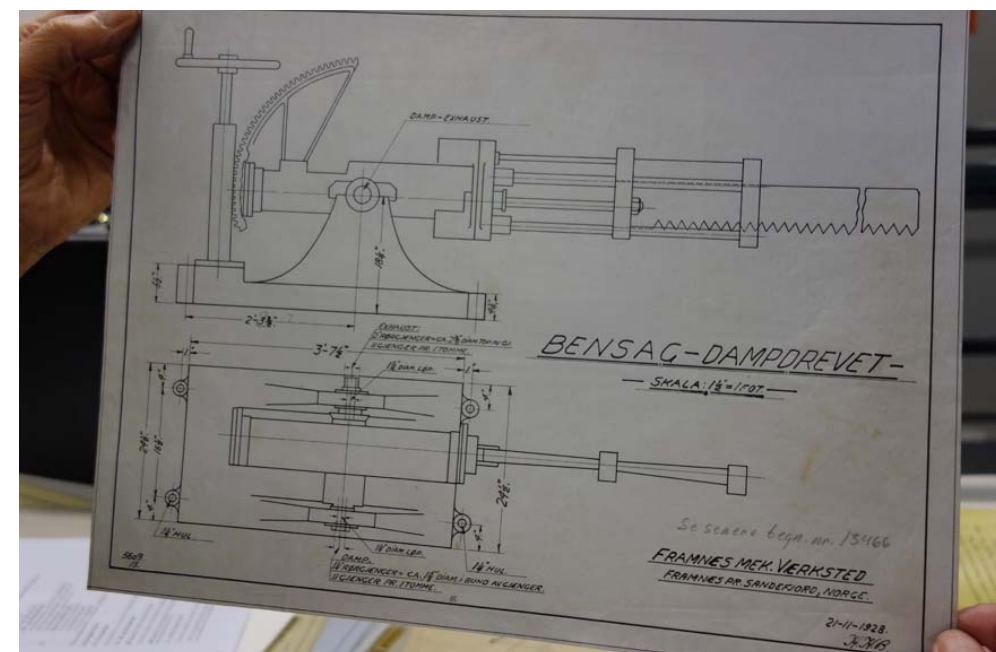
Det er anslått at arkivet omfatter ca. 50 000 tegninger.

Mange tegninger er i dårlig forfatning, pga. høy alder, dårlig papirkvalitet og tidligere ustabile oppbevaringsforhold.

Målet er å bevare tegningene på best mulig måte for fremtiden og samtidig gjøre materialet tilgjengelig for publikum.

Uvurderlig innsats

I arbeidet med samlingene fra FMV

BEINSAG: Arkivet fra FMV inneholder mye materiale knyttet til hvalfangsten. Finn Andersen viser fram tegning av dampdrevet beinsag produsert i 1928. **FOTO: DAG I. BØRRESEN**

FMV: Et arbeidslag i sving på FMV. Formannen (med gul hjelm) til venstre og arbeiderne (med blå hjelmer) til høyre. **FOTO: HVALFANGSTMUSEETS ARKIV**

har det vært avgjørende å kunne trekke vekslers på frivillig innsats fra tidligere FMV-ansatte som har god kjennskap til arkivene og verkstedet fra eget yrkesliv.

I det pågående sorterings- og kvalitetssikringsarbeidet med tegningsarkivet bidrar blant andre de tidligere direktørene Kristoffer Wegger og Ole Johs.

Brunæs, og ingeniørene Finn Andersen og Thor Olav Skudem som arbeidet på «tegnkontoret». «FMV-pensjonistene» har inngående kunnskap om driften av verkstedet, om hvem som er avbildet på gamle fotografier over hedrede arbeidere, til ulike hendelser og episoder, intern bedriftskultur og ikke minst selve skipsbyggingen og arkivsystemene.

Hvis museums- og arkivfolkene står fast med manglende kunnskap om FMV, har pensjonistene nesten alltid svaret.

De navngitte «FMV-pensjonistene» og andre tidligere FMV-ansatte som har bidratt i arbeidet fortjener en stor takk for bidraget til å bevare en viktig del av lokal kulturarv.

Arbeidet med tegningsarkivet er møysommelig og tidkrevende, men når det er fullført vil den samlede dokumentasjonen

av Framnæs mek. Værksted, gjennom arkiver, foto og gjenstander være et ypperlig utgangspunkt for videre forskning, dokumentasjon og formidling av et viktig skipsverft i lokal, regional, nasjonal og internasjonal sammenheng.

• **SKRIVERIER PÅ VEGGENE VIL MEDFØRE AVSKJED**

Ikke skriv på veggen

Dette skiltet fra FMV hang trolig i sanitæranlegget på kaia like ved flytedokkene. Det første besøket på «dassene» som hadde inngang på vestsiden av bygget var nok uforglemmelig for de fleste. Vegger og skott var dekorert både høyt og lavt med «folkloristiske» tegneserier og illustrasjoner med tilhørende grovkornede budskap, skrevet med vannfast tusj i sort, rødt og grønt. Det er ikke vanskelig å forstå at noen i ledelsen forsøkte å forhindre den kunstneriske utfoldelsen ved å true med oppsigelse, men om det hadde noen som helst effekt og at det førte til oppsigelser er vel heller tvilsomt.

Tekst: Dag I. Børresen
Foto: Mekonnen Wolday

Ta «Grålusa» over fjorden

Dette oljemaleriet av Framnes-ferja er malt av Borghild Nilsen på 1950-tallet. I Sandefjordmuseenes samling er det bevart billettørvesker og billettblokker fra «Framnæs II». «Framnæs II» var den tredje og siste ferja som fraktet folk fra bryggene i byen til verkstedet. Den elektriske ferja ble satt i drift i 1921 og kunne ta 182 passasjerer. Farkosten gikk under tilnavnet «Grålusa». Ferjeforbindelsen ble nedlagt i 1957. Billettene var pålydende fem øre. Fartøyets to navneskilt i tre og en manuell tåkelur er også bevart.

Tekst: Dag I. Børresen
Foto: Mekonnen Wolday

SANDEFJORD
LOKALHISTORISKE SENTER
på Pukkestad gård.

Har du bidrag til denne siden?

Levør det i avisresepsjonen, mrrk. Lokalhistorisk senter. Bilder merkes med hvem, hva, hvor, når, og helst med en beskrivelse. Husk navn og adresse på utlåner. Har du elektronisk stoff, send det til sv-er-lu@online.no

Sandefjord Lokalhistoriske senters redaksjonsgruppe:
Sideansvarlig: Harald Fevang.

Bildeansvarlig: Svein Olav Løberg.

Medarbeidere: Sven Erik Lund, Ragnar Iversen, Bjørn Hoelseth, Dag I. Børresen, Odd Galteland og Tor Børresen.

Kontaktperson:
Sven Erik Lund, tlf. 928 27 154